

My a oni. Česko-německé stýkání a potýkání ve dvacátém století

Projekt studentů Gymnázia Krnov pro soutěž EUROSTORY 2006-2007

Úvod

O soutěži EUROSTORY 2006-2007 na téma Česko-německé stýkání a potýkání ve dvacátém století jsme se dověděli od paní profesorky Stáncové, která nás na Gymnáziu Krnov vyučuje dějepis.

Již zpočátku jsme věděli, že tento projekt nás bude stát mnoho práce, úsilí i času. Přesto jsme se do něj rozhodli zapojit. Velice nás totiž lákalo pomyšlení na to, kolik nových a zajímavých informací můžeme zjistit, s kolika obdivuhodnými lidmi se můžeme seznámit a na to, že bychom se mohli naučit, co je to skupinová práce.

Rozhodli jsme se tedy zaměřit na všechna možná stanoviska. Spolupracovali jsme s Čechy, Němci, Židy, odborníky, pamětníky, laiky, s mladými i starými lidmi. Řada z těchto osob nyní nežije v České republice, a tak jsme byli ve spojení s lidmi z Anglie, Kanady i Německa.

Pokusili jsme se také udělat veřejný průzkum se stovkou dotázaných Krnovanů, navštívili jsme Dům Česko-německého porozumění (rovněž v Krnově), pátrali jsme v krnovském archivu a spolupracovali jsme s tehdejšími redaktory České televize, Pavlem Kučou.

Zajímaly nás česko-německé vztahy zejména z období před, během a po druhé světové válce. Zjišťovali jsme, jaká je úroveň těchto vztahů dnes a jaká by měla být dle lidu v budoucnosti.

Zaměřili jsme se na odsunuté Němce, okradené Čechy, české i německé vojáky, kulturu dvacátého století, paměti starousedlíků, česko-německá přátelství i rozepře, dějiny Krnova, veřejné mínění, a také na odborné publikace pojednávající o všech těchto tématech.

Naší práci jsme věnovali celé čtyři měsíce. Za tuto dobu jsme měli možnost porovnat, popsat i rozpracovat nalezené materiály, a také jsme měli možnost udělat si na česko-německé stýkání a potýkání ve dvacátém století vlastní názor.

Pevně věříme, že si budou moci všichni, kteří si tento projekt přečtou, vytvořit vlastní názor, a že jim naše práce poskytne alespoň několik nových či zajímavých informací.

Stručná historie města Krnova ve 20. století

Z publikací Mgr. Vladimíra Bluchy, krnovského historika a spisovatele, jsme vyčetli následující fakta:

V roce 1945 i v následujících letech procházelo Krnovsko velkými změnami způsobenými druhou světovou válkou (vyhořelo hlavní nádraží, z krnovských mostů se dochoval pouze jeden, bylo zničeno mnoho domů aj.). Úplně vázlo zásobování potravinami. Nebyla dodávána elektřina, ani plyn a voda.

Dne 5. května byla ustavena místní správní komise v čele se jmenovaným správním komisařem. Plnila zpočátku i funkci okresní správní komise. Tvořili ji zpočátku čtyři, pak šest a později osm členů. Působila do 25. června roku 1946, kdy byl zřízen národní výbor.

Dne 15. ledna 1946 bylo dále vydáno memorandum města Krnova. Bylo určeno členům koordinační komise složené ze zástupců nadřazených orgánů. V jeho úvodu je vysvětleno to, že se jedná o „přehled dosavadní práce vykonané za účelem osídlení a očisty města od Němců, odstranění válečných škod, a také vytvoření příznivých životních podmínek pro československé občany“.

Podle usnesení Okresní správní komise v Krnově z července 1945 byla většina obyvatel

německé národnosti (98,8% z celkového počtu obyvatel) z okresu shromážděna do internačních táborů v Krnově. Pouze část vesničanů, kterých bylo třeba k zajištění polních a žňových prací nebo jiné naléhavé úkoly, zůstala ve svých domovech.

Pravidelný odsun z táborů začal až v roce 1946. První transport odjel v únoru a dosáhl německých hranic 28. února. Bylo v něm devadesát osob a směřoval do Schweinfurtu. Podle statistiky sestavené Bavorským komisariátem pro uprchlíky činil počet osob odsunutých z okresu Krnov v roce 1946 celkem 33 702 v 32 transportech. Mimo to byly z Krnova odeslány čtyři transporty Němců – antifašistů s počtem 1 142 osob.

Další odsuny pokračovaly v roce 1947. Většina Němců se dostala do západních okupačních zón Německa, někteří do sovětské zóny, pozdější NDR. Celkový počet odsunutých německých občanů z okresu Krnov lze jen přibližně odhadnout na číslo kolem šedesáti tisíc.

Historickým faktem zůstává skutečnost, že ve druhé polovině čtyřicátých let dvacátého století došlo v důsledku druhé světové války k celkové výměně obyvatel okresu.

Území Krnova se dotkla změna československo-polských hranic v roce 1959. Byl tak ovlivněn tvar krnovského předměstí na sever od města. Ke změnám došlo i v organizaci krnovského průmyslu. Znárodněním a spojením či zrušením vznikly nejdůležitější závody a podniky. V zemědělství po válce hospodařili nejdříve jednotlivě rolníci, pak byla zakládána jednotlivá zemědělská družstva či státní statky.

Velkou ztrátu utrpěl okres Krnov v roce 1960, kdy byl k velkému překvapení zrušen a okresním městem se stal menší Bruntál. Obnova okresu Krnov v roce 1968 pak byla utlumena nástupem normalizace po intervenci států Varšavské smlouvy. V Krnově byl od roku 1968 do roku 1991 sovětský tankový pluk.

Těžké problémy dolehly na Krnov a jeho okolí také v letech 1996 a 1997 při ničivých záplavách. Obrovské škody se podařilo napravit a návštěvníci města nyní marně pátrají po stopách katastrofy.

Vojtěch Levin

Chtěli jsme do této práce zahrnout více různých stanovisek a úhlů pohledu, a tak jsme velice uvítali tip k panu Vojtěchu Levinovi, který jsme dostali od pana Kuči (viz. článek o Horstu Kallerovi).

Domníváme se totiž, že je třeba znát názory všech stran, abychom mohli učinit objektivní závěr. Příběh pana Kallera nám potvrdil, že i němečtí obyvatelé Krnovska mohli za války trpět. Teď jsme se však zaměřili na pana Levina, díky kterému si můžeme utvořit představu o osudech českých Židů. Jeho postřehy a vzpomínky se nám zdály velice zajímavé, a proto jsme se je rozhodli uveřejnit (vycházíme z článku pana Levina, který byl uveřejněn v bavorském sudetoněmeckém měsíčníku Jägerndorfer Heimatbrief):

„Narodil jsem se v březnu roku 1921 v Krnově. Také můj otec Walter Löwin byl rodilý Krnovan. Má matka Mathilde Löwin, rozená Fichmann, pocházela z Vídně. Dědeček žil v Čechách, kde naše rodina žila od konce 18. století. Dědečkovou mateřštinou byla proto čeština. Velmi usiloval o to, abych vyrůstal plně dvojjazyčně, což se také podařilo. Nevím, kdy jsem si poprvé uvědomil, že jsme židé. Moji rodiče byli trochu věřící, ale jinak nic nedodržovali, obzvláště ne příkázání týkající se jídel. Já sám jsem s výjimkou svateb a pohřbů nikdy nebyl v synagoze. Nedělal se však žádný rozdíl mezi těmi, kteří uctívali víru, v níž se narodili, a těmi, kteří ji neuznávali. A tak jsem si musel ve svém mládí vyslechnout příležitostně antisemitské poznámky svých spoluobčanů i spolužáků. A to bolelo. Jsem ale objektivní, takže musím říci, že se to nestávalo často. Řekl bych, že na střední škole téměř vůbec.

Měl jsem velmi dobré kamarády mezi všemi skupinami obyvatelstva, mezi Němci i Čechy,

křesťany i židy. Často jsme si všichni hráli na naší zahradě. České děti tehdy musely mluvit německy, protože znalost češtiny mezi mými německými přáteli nebyla obvyklá. Mladší čtenáři by mohli snadno dojít k názoru, že Krnov v době mého mládí byl částí fašistického policejního státu, kde byli němečtí občané šikanováni, vězněni a mučeni, kde němečtí rodiče byli střídavým vábením a hrozbami donuceni posílat své děti do českých škol, kde na periférii stály trosky továren, které byly „nesmyslnou hospodářskou politikou státu“ dohnány k bankrotu a kde na nárožích ulic žebrali nezaměstnaní o kůrku chleba. Avšak pravda vypadala podstatně jinak. Krnov byl ve třicátých letech poměrně zámožné město s mnoha továrnami, které sice ne všechny vyráběly na plné otáčky, ale přece se držely při životě. Byli i nezaměstnaní, ale ti byli na celém světě a Československo na tom nebylo nejhůře. (Opak je pravdou - pozn. red. CS-magazínu.)

Existovala jen jediná česká škola, ale německých bylo více. Mezi nimi naše reálka (později reálné gymnázium), kam také mnozí čeští rodiče posílali své děti. Kromě toho existovala tkalcovská škola světové pověsti, kde studovalo mnoho žáků z celé země i ze zahraničí.

I na této škole byla vyučovacím jazykem němčina. Všechny uliční tabule i štíty na obchodech byly německé, ve všech obchodech se hovořilo německy, dokonce i české selky na ovocném a zeleninovém trhu hovořily se svými zákaznicemi německy.

Ale dost těchto odboček od tématu, vraťme se zpět k mé maličkosti. Právě jsem absolvoval základní (lidovou) školu a byl jsem hrdý gymnazista. Byla by to doba idylického mládí, pokud by nedorazily novinky ze sousední země. Když se Hitler dostal k moci, měl jsem 12 let, ale dost dobře jsem nevěděl, o co se jedná.

Při diskusi na toto téma existovaly dva názory. Jedni věřili, že všechno, co se o nacistech vypráví, jsou jen hanebné báchorky, že jsou tak čistí, jako nově napadaný sníh. Druzí říkali, že je sice vše pravda – koncentrační tábory (jimi úsměvně označované jako „koncertní tábory“), zadržování, mučení, popravy bez jakéhokoliv soudního rozsudku, pronásledování židů, Romů, socialistů a jiných, ale že se musí právě s těmito nepřáteli říše přísně nakládat, jinak by toto skvělé vládní zřízení bylo zničeno.

Mnohem později prezident Havel použil řečnický obrat „národ, který svou duši zaprodal ďáblu“ a měl v tom plnou pravdu. Neboť když Němci v říši volili Hitlera, ještě nevěděli, do čeho se pustili; naši Němci naproti tomu měli přístup ke všem novinám, všem rozhlasovým stanicím světa, stejně jako i k vlastnímu sociálnědemokratickému tisku, ale přesto všechno pevně věřili svému vůdci a svému představiteli Konradu Henleinovi.

Situace se stále vyostřovala, ale přesto ještě bylo možné, abych v květnu 1938 maturoval. Dokonce se ještě konal i náš maturitní ples. Potom ale přišel v říjnu mnichovský diktát a my jsme viděli, že pro nás už není v Krnově bezpečno. Opustili jsme město jeden den před vstupem Němců.

Můj otec si v Brně pronajal byt a malou kancelář. Pokoušel se dále vést svůj obchod. Nejprve to vypadalo docela dobře. Čeští zákazníci a také někteří brněnští Němci ho podporovali objednávkami. Všechno se muselo platit v hotovosti, nikdo neposkytl úvěr. Bylo to dokonce trochu lepší než před Mnichovem.

Tu nenadále přišel dopis, který všechno změnil. Jeden kamarád mého otce z první světové války už před mnoha lety vycestoval do Jižní Ameriky, a nyní nám napsal, že by nám mohl zajistit všechna přistěhovalecká povolení. Moji rodiče byli toho názoru, že jsou příliš staří na to, aby si v nové zemi vybudovali novou existenci, přijali však nabídku pro mne. Museli jsme tedy oběhnout mnohé úřady - chilské velvyslanectví v Praze, ministerstvo financí (pro devizy - dostali jsme jich velmi málo) a také jsem absolvoval různá očkování.

Můj odjezd byl stanoven na 4. dubna 1939, takže jsem ještě zažil vstup německých vojsk do Brna. Mé plány se však nezměnily. Odjel jsem v předpokládaném termínu.

Nevzpomínám si přesně na detaily cesty. Někde v Německu jsem musel přestupovat (myslím, že to byl Frankfurt). V Holandsku mi však ujel vlak, a tak jsem musel přespat v penzionu. Následujícího rána ale má cesta pokračovala. Ještě téhož večera jsem přijel do Londýna.

Zde jsem se obrátil na dřívějšího židovského kamaráda ze školy, který žil v Londýně už několik měsíců. Ten mi byl velmi nápomocný. Našel mi levný podnájem docela blízko centra a koupil mi jídlo.

Příští den jsem se zašel informovat na loď do Chile. Existovala možnost jedné kóje na konci srpna. Za malý poplatek jsem ji rezervoval. Mezitím jsem si našel podřadnější kancelářskou práci.

Na konci srpna to vypadalo na válku a já jsem přesunul svůj odjezd na říjen. Pak přišlo 3. září 1939 - vyhlášení války. O pár dní později jsem šel na odvodní úřad, abych se dobrovolně přihlásil do vojenské služby. Bylo mi vysvětleno, že cizinci mohou momentálně sloužit jen v „Pioneer Corps“ (neozbrojené stavební jednotky), ale že se počítá s vytvořením polských a českých jednotek. Tak jsem zanechal své jméno pro českou jednotku a o pár dní později jsem obdržel dopis od českého velvyslanectví, kde mi byl vyjádřen dík. Trvalo ještě několik týdnů, než jsem byl pozván k lékařské prohlídce. Byl jsem prohlášen za schopného služby. V srpnu 1940 jsem byl povolán do služby. To už Hitler dobyl Dánsko, Norsko, Holandsko, Belgii, Lucembursko a Francii. Nad Londýnem začaly letecké souboje, kterým se později začalo říkat „bitva o Británii“.

My jsme odjeli do výcvikového tábora na sever Anglie. Po základním výcviku mne poslali k pěchotě. Strávil jsem takřka jeden rok cvičením, pochodováním a strážní službou, čímž jsem nebyl moc nadšen. Tak jsem udělal vše proto, abych obdržel řidičský průkaz. To se mi později podařilo a sám jsem působil jako instruktor. Nastaly tři roky téměř nádherného života. Žádná ranní rozcvička, žádná stráž, všechny víkendy volné a někdy mi moji žáci nosili snídaní až do postele.

Kvůli své dvojjazyčnosti jsem často dostával přiděleny německé žáky, neboť v československé brigádě sloužilo přibližně 300 Němců. Tito byli ponejvíce sociální demokraté, kteří museli po mnichovském diktátu uprchnout. Byli výbornými vojáky, mnozí byli poddůstojníky, někteří poručíci, a bohužel mnoho z nich položilo své životy za vlast. Jejich hroby lze nalézt na britských vojenských hřbitovech ve Francii i Belgii. S některými z nich jsem byl ještě dlouho po válce v kontaktu, ale bohužel je jich stále méně.

Na začátku roku 1944 byla autoškola rozpuštěna a já jsem byl jako velitel průzkumného vozidla přidělen ke druhému obrněnému pluku. Československá brigáda byla částí rezerv kanadské armády, a tak jsme přišli do Francie teprve nějaký čas po „Dni D“. Naše první ztráty jsme utrpěli u Falaise. Pak to šlo pomalu vpřed přes Francii a Belgii. Na jaře 1945 jsme už věděli, že to nebude dlouho trvat a brzy projdeme Německem jako horký nůž máslem. Ale trvalo dlouho, než Rudá armáda vpustila příslušníky britských ozbrojených sil do své zóny, a tak byl konec července, než jsem zase přijel do Krnova.

To jsem již věděl o osudu mých rodičů - oba byli zavražděni ve vyhlazovacím táboře Malý Trostinec v Polsku. Neví se kdy. Datum jejich úmrtí bylo úředně stanoveno na 4. srpna 1942. Nebyl jsem tedy pochopitelně příliš přátelsky naladěn vůči Němcům. Samozřejmě jsem chtěl a doufal, že viníci obdrží spravedlivý trest, neboť ďábel své přívržence nejprve odměňuje, teprve později od nich vybírá daň. Ale skutečnost, že lidé byli považováni za viníky jen kvůli své národnosti, jsem považoval za něco, proti čemu jsme bojovali!

Přijel jsem do Krnova z Ostravy vojenským autem. Nejprve jsem si obstaral ubytování a potom skoro bezcílně procházel ulicemi. Zastavila mne jedna dáma, políbila na obě tváře a vřele mne uvítala. Byla to německá manželka českého inženýra ze železnice, matka jednoho z mých nejlepších přátel z mládí, který se jmenoval Toni Sklenský.

Po uplynutí dovolené jsem opustil Krnov. Téhož roku jsem se však ještě jednou vrátil zpět.

Rodina Sklenských mne pozvala na Vánoce, tentokrát jsem bydlel u nich a oni se velmi vynasnažili, abych se tam cítil dobře. Bohužel došlo k jedné epizodě, která ve mně zanechala velmi špatný pocit. Na Štědrý večer po slavnostní večeři napadlo paní Sklenskou, abychom šli na půlnoční mši. Dříve, než začala bohoslužba, předstoupil jeden muž před oltář a přikázal všem Němcům, aby opustili kostel, že je to čistě česká záležitost. Řekl jsem panu Sklenskému, že bych měl velkou chuť kostel opustit také, a on mi odpověděl, že kdybych to udělal, mohlo by ho to stát místo.

Od té chvíle jsem byl přesvědčen, že „lidová demokracie“ není pro mne ten správný systém. Nakonec jsem se vrátil zpět do Anglie a tato krásná, svobodná a demokratická země se stala mou novou vlastí.

Dále jsme panu Levinovi položili pár otázek:

Který jazyk je Vám bližší? Čeština nebo němčina?

První tři roky svého života jsem mluvil pouze německy. Potom jsem začal chodit každé odpoledne k dědečkovi do bytu na vyučování češtiny. Po Mnichově jsme si s tatínkem řekli, že je pro nás s němčinou konec.

Zabil jste ve válce nějaké Němce?

Nezabil. Jako velitel obrňáku jsem neměl příležitost.

Jak se liší česká povaha či styl života od německého?

My máme smysl pro humor, Němci vůbec ne.

Nemysleli jste si, že Němci z Vaší armády jsou špehové?

Němci, kteří chtěli vstoupit do naší armády, byli vyšetřováni britskou rozvědkou. Žádného vyzvědače nenašli, ale jeden Čech, jistý Petelik, se ukázal jako německý agent. Utekl a nikdy ho nenašli.

Jak jste vycházeli s Němci z Vaší armády?

Vycházeli jsme s nimi celkem dobře. Našli se sice nějací óbrvlastenci, kteří si mysleli, že by u nás neměli sloužit Němci, ale ukázalo se, že byli výborní vojáci, a to jim bralo vítr z plachet.

Čím se lišili Němci z Vaší armády od těch z druhé strany barikády?

Myslím, že se moc nelišili, jen jedni byli loajální čeští občané a ti druzí byli nacisté.

Proč jste tehdy chtěl opustit ten kostel?

Oblíbený válečný pokřik nacistů byl „Juden raus“ a „Tschechen raus“. A teď stojím v křesťanském kostele, kde máme milovat svého bližního, a chtějí, aby Němci odešli. My jsme prý národ Husa, Komenského a Masaryka, tedy jsme národ kulturní i civilizovaný. A já najednou vidím, že jsme klesli na úroveň těch esesáků. Nechci s nimi mít nic společného.

Jaký máte názor na česko-německé vztahy dnes? Myslíte, že se zlepšují?

Myslím si, že česko-německé vztahy jsou lepší, než kdy byly.

Nyní žijete v Anglii. Je Vám bližší než ČR?

Miluji Anglii a jsem vděčný za pěkný život zde. Nikdo mi nenadává do židů a cizinců.

Ale... když je fotbal a hraje ČR proti Anglii, fandím ČR.

Jak to bylo s navrácením Vašeho majetku po válce?

Po válce mi bylo řečeno, že se musím vrátit do Krnova, abych dostal dům zpět. Teprve před třemi lety jsem dostal restituaci.

Měl jste nějaký problém s českými úřady?

Ano, měl jsem hodně problémů s českými úřady. Chtěli důkaz mého občanství. Dále jim vadil můj německy psaný rodný list. A bylo toho ještě víc. Nakonec mi však pomohli přátelé a já jsem peníze za válečnou službu dostal.

Byl jste členem gardy prezidenta Beneše. Můžete nám k tomu říci něco více?

Když začaly nálety na Londýn, odstěhovali prezidenta a část vlády na venkov. U jeho sídla ubytovali strážní četou (33 mužů). V této službě se střídali 1. a 2. prapor československé brigády. Když přišla řada na 2. prapor, poslali mě tam. Jednoho dne jsme s německým kamarádem Ádou poznali dvě dívky ze Švýcarska, a tak začala velká láska, která trvala něco přes rok. Pokaždé, když byl náš prapor na řadě, přihlásili jsme se dobrovolně. Jelikož o tu strážní službu nebyl velký zájem, pokaždé nás tam poslali. Ale nakonec toho střídání měli dost, založili permanentní hradní stráž z řad starších vojáků a nás poslali na jihozápadní pobřeží. Moje slečna zatoužila po domově a vrátila se do Švýcar. Áda později padl na poli cti a slávy. Jeho otce chtěli nejdříve odsunout, ale když se dozvěděli, že jeho syn byl válečný hrdina, dovolili mu zůstat v Čechách.

A jak to bylo tehdy v Krnově s kulturou?

Pro Němce hrálo opavské divadlo, činohry, operety, opery a 2 biografy (městský v budově divadla a Dělnický dům). Češi měli divadlo jednou měsíčně v hotelu Tiroler (nyní Slezský domov). V zimě byly různé plesy, hlavně německé. Občas se konal nějaký koncert v Tiroleru. Každé nedělní ráno hrála v parku střídavě městská kapela a vojenská hudba. Společné česko-německé podniky se konaly málokdy.

Hugo Langshur

Když jsme si přečetli článek o krnovském rodákovi žijícím v Kanadě, který přijel na návštěvu do míst svého mládí - panu Hugu Langshurovi, pokusili jsme se zjistit o něm pár bližších informací. Postupem času jsme přišli na to, že jeho životní příběh je velice zajímavý, že měl pozoruhodného otce a také to, že je pan Langshur velice milý a ochotný člověk. To jsou důvody, proč jsme se rozhodli zařadit jej do naší práce.

Také žáci ZŠ Krnov Dvořákův okruh se rozhodli spolupracovat s panem Langshurem a zúčastnili se pod vedením paní učitelky Hany Janákové soutěže Zmizelí sousedé. Pan Langshur se na vytvořený panel o krnovských obětech holocaustu (patřili tam také rodiče pana Langshura) přijel minulý rok podívat se svými dvěma syny. Tato akce měla veliký úspěch. Krátkou reportáž můžete shlédnout na www.ceskatelevize.cz/vysilani/06.02.2007.html, následně klikněte na 04:25 Týden v regionech (Ostrava).

Pan Langshur neovládá příliš dobře český jazyk a tak jsme s ním při e-mailové komunikaci používali převážně anglický jazyk. Přesto jsme se dobře domluvili, a tak si teď každý bude moci přečíst příběh pana Langshura v našem projektu.

Stručný příběh pana Langshura

Pan Langshur se narodil v Krnově 15. 12. 1921. V letech 1923 - 1932 byl žákem

německojazyčné chlapecké obecné školy na Hasnerově (dnes Dvořákově) okruhu, v letech 1932 - 1938 studentem na německojazyčném víceletém reálném gymnáziu, na kterém byl jeho otec Sigmund Langschur profesorem. Dnešní české gymnázium v Krnově uděluje každoročně Langschurovu cenu (viz Cena Dr. Sigmunda Langschura pro studenty Gymnázia Krnov). Rodina Langschurových bydlela na tehdejší Horním náměstí v dnes již neexistujícím domě naproti městské kavárny. Na jaře 1938 poslali rodiče 16letého Herbiho k tetě do Londýna. Sami byli zavražděni v červenci 1942 poblíž běloruského města Baranoviči. V roce 1943 dokončil mladý Herbert studia diplomem inženýra leteckých motorů. V letech 1944 - 1945 se účastnil jako důstojník britské armády bojů v severozápadní Africe, Itálii a Rakousku. Od roku 1952 žije v Montréalu v kanadské francouzskojazyčné provincii Québec a dává přednost svému druhému osobnímu jménu Hugo. Také si změnil pravopis příjmení z Langschur na Langshur.

Otázky pro pana Langshura :

Co jste cítil, když jste musel opustit rodinu, zemi a musel jít do cizí země?

V roce 1930 byl svět „menší“ než dnes. Cesta z Krnova do Opavy byla takové malé dobrodružství z malého světa do neznáma. Dlouhá cesta z domu byla trochu strašidelná. Cítil jsem velký smutek z oddělení od rodiny, přátel, ale snažil jsem se, abych tak nevypadal. To vše jsem dělal proto, abych to ještě více neztěžoval svým rodičům. Měl jsem strach z polické nejistoty a ještě větší strach z neznáma.

Co byste nám mohl říci o Josefě Wolfert?

Vypomáhala nám v domácnosti. Pepi byla jako moje druhá máma. Takovým Pepi té doby se říkalo kuchařka, ale byly něčím mnohem víc, jakoby částí rodiny. Naše Pepi pocházela z venkova a byla katoličkou. Pepi sotva dokázala psát, ale přesto si moji rodiče a ona dopisovali, poté co byli okolnostmi donuceni odejít z Krnova do Olomouce. Pepi zemřela roku 1942, prý z žalu z odloučení od naší rodiny.

Máte kladný vztah k německému národu?

Téměř padesát devět let mi trvalo než jsem jim odpustil. Zřejmě holocaust byl pro mne největší překážkou. Avšak sám sebe se ptám, jak bych se zachoval, kdybych byl na jejich místě. Obdivuji schopnosti německého národa.

Čím se dle Vás liší česká a německá povaha?

Posuzuji to dle mých malých a omezených zkušeností s nimi a doufám, že se můj názor nikoho nedotkne. Vidím velké rozdíly mezi českým a německým národem. Oba jsou velmi vynalézaví, schopní přizpůsobit se, otevření k lásce a jejich rozdíl vidím v ironii. Češi se již zbavili ironie, která v nich byla, jsou tolerantnější. Toto mě vede k prohlášení, že Češi mají větší smysl pro humor než Němci.

Cena Dr. Sigmunda Langschura pro studenty Gymnázia Krnov Dr. Sigmund Langschur (8. 6. 1884-28. 7. 1942). Dr. Langschur jeden ze dvou židovských profesorů krnovské reálky gymnázia - vyučoval na gymnáziu v letech 1909 - 1938 německý a francouzský jazyk, propedeutiku, jako volitelné předměty pak i stenografii a angličtinu, soukromě vyučoval i latinu. Působil i v představenstvu Židovské náboženské obce Krnov a patřil k významným kulturním osobnostem Krnova. Bydlel v domě svého bratra na Horním náměstí v blízkosti městské kavárny. V květnu 1938 stačil poslat svého šestnáctiletého syna Huga studenta krnovské reálky k příbuzným do Londýna. Po obsazení Krnova nacisty byl nucen odejít do Olomouce. V létě 1942 byl společně s manželkou deportován do Terezína a krátce na to do koncentračního tábora Baranoviči, kde byl s manželkou zavražděn. Syn Dr. Langschura Hugo

bojoval od roku 1944 v anglické armádě v Itálii. Od roku 1951 žije v Kanadě, živě se zajímá o Krnov a podporuje projekty občanského sdružení Krnovská synagoga. Na památku Dr. Sigmunda Langschura bude udělována každoročně jednomu studentovi-studentce krnovského gymnázia cena Dr. Sigmunda Langschura za mimořádné výsledky či mimořádný čin.

Statut ceny Dr. Sigmunda Langschura

1. Cena Dr. Sigmunda Langschura je každoročně udělována jednomu studentovi-studentce krnovského gymnázia jako ocenění:

- za mimořádné studijní výsledky
- za realizaci zajímavého projektu či nápadu
- za fair play chování, mimořádný čin
- za úspěšnou reprezentaci školy

2. O udělení ceny rozhoduje minimálně tříčlenná rada ceny, složená ze zástupce vedení školy; ze zástupce občanského sdružení Krnovská synagoga nebo zástupce Sdružení rodičů a přátel školy; a zástupce sponzorů, kteří podpořili dotaci ceny v daném roce. Oceněný je vybrán z více kandidátů, nominovaných vedením školy.

3. S udělením ceny je spojena peněžitá odměna v minimální výši 2.000,- Kč. Prostředky pro udělení ceny jsou získávány formou sponzorských darů, správu účtu a dotaci ceny zajišťuje občanské sdružení Krnovská synagoga pro roky 2005-2010, v následujících letech další spoluzakladatelé ceny.

Zakladatelé ceny:

Gymnázium v Krnově Mgr. Pavel Čermák (www.gymnasiumkrnov.cz)

STAFI CZ s. r. o. - Ing. Libor Nowak (www.stafi.cz)

AKLUB Centrum vzdělávání a poradenství Mgr. Luděk Richter (www.aklub.org)

Sdružení rodičů a přátel školy

Občanské sdružení Krnovská synagoga Ing. Jan Stejskal (www.mujweb.cz/www/synagoga/)

Miloš Hruďa

Domnívali jsme se, že by bylo zcela přirozené, kdybychom vedle německých a židovských pamětníků, zařadili i české, a tak jsme si na jedno lednové odpoledne domluvili schůzku s panem Milošem Hrudou, který nejenže nám velice ochotně odpovídal na naše dotazy, ale také pozval své dva přátele, díky nimž byla konverzace plodnější a zajímavější. A tak jsme mohli všem třem pánům, Miloši Hrudovi, Janu Dokládálovi a Věroslavu Gustému, položit otázky týkající se česko-německých vztahů a jejich tehdejších životů.

Příběh pana Hruďy:

„Narodil jsem se roku 1929 v Krnově. Můj otec tehdy pracoval v krnovských dílnách, což nám umožnilo zakoupit si domek v Úvalně, kam jsme se později celá rodina přestěhovali. Zde jsem chodil do české školy. Vyučovali mne pouze čeští učitelé. Bylo však běžné, že německé děti chodili do českých škol, a tak jsem měl také německé kamarády, což přirozeně souviselo s tím, že jsem ovládal, a dodnes ovládám německý jazyk. Nerad jím však mluvím.

Jednou, když jsem byl ještě malý školák, mě paní učitelka poslala do obchodu. Musel jsem tam mluvit pouze německy, ale nechtěl jsem, a tak mně neobsloužili.

Pamatuji si, že koncem roku 1937 přišli do Úvalna němečtí ozbrojení civilisté. Byli schovaní na statku za senem. Později začali střílet, a tak jim Češi střelbu vrátili. Seno však najednou začalo hořet. Všichni čtyři Němci zahynuli.

Do poloviny roku 1938 jsme žili z rodinného lístku, na který jsme nakupovali. Na konci týdne

jsme vždy zaplatili. Avšak po roce 1938 nám němečtí obchodníci nechtěli prodat ani chleba, natož „dát“ cokoli na lístek.

Tohoto roku se stalo mnoho dalších zlých věcí. Z německé strany přicházeli lidé, kteří nabádali ostatní Němce k neposlušnosti. Chtěli, ať se nás Čechů straní.

Rodiče mého dávného německého kamaráda si nepřáli, abych se s jejich synem stýkal. Jednoho dne potom můj německý kamarád přišel a bezdůvodně mi dal facku. Tak tedy skončilo naše přátelství.

Krnovští němečtí fašisté dále z Krnova učinili jedno z hlavních center Henleinovy strany, která usilovala o rozbití Československé republiky, což byl důvod, proč 8. října roku 1938 navštívil Adolf Hitler Krnov. Všude na náměstí visely vlajky s hákovým křížem a on stál na balkonu radnice.

Tehdy, stále roku 1938, to u nás v Krnově bylo tak, že pokud se Češi nechtěli přidat k Němcům, museli se odstěhovat. Jestliže zůstali, automaticky získali německou národnost. (Není pravda, automaticky získávali německou státní příslušnost, navzdory své české národnosti - pozn. red. CS-magazínu.) A tak se celá naše rodina rozhodla odejít do Prostějova. Všechn náš nábytek jsme naložili na vagón, který měl za námi všechny tyto věci odvézt – dodnes se tak nestalo. Domnívám se, že náš majetek byl buď spálen, nebo si ho někdo ponechal. Každopádně jsme ho už nikdy neviděli.

Zpočátku jsme v Prostějově bydleli u tety. Později nám rodiče zařídili nějaké ubytování v bytě, kde jsme si museli pořídit kompletní nové vybavení. Náš dům v Úvalně byl mezitím přidělen Němcům. Po jejich odsunu jsme se už do našeho starého domu nechtěli vrátit, a tak jsme si doplatili dům na Janáčkově ulici v Krnově, kde bydlím dodnes.

Otázky pro pana Hrudu

Jaký máte vztah k německému národu?

K fašistům špatný, nesouhlasím s nimi. Jinak dobrý. Nevadí mi.

Jaká byla kultura v Krnově v době vašeho života zde?

V Úvalně bývali do roku 1938 pro Čechy i Němce společné plesy a také rodičovská sdružení. Od roku 1938 už však ne. Němci potom měli větší kulturní vyžití. Později byla uzavřena i česká škola.

Co si myslíte o vztahu Češi - Němci?

Němci si myslí, že jsou lepší než Češi. Se sudetskými Němci se špatně jedná, nemám je rád. S říšskými lépe. Němci po nás neustále chtějí vrátit majetek nebo peníze, ale proč bychom jim měli něco platit? Vždyť nám zničili tolik budov a domů. Jen našemu okresu dluží přes 3 mld. A také zastávám názor, že kdo zavinil válku, ať trpí. Obecně si však myslím, že se vztahy mezi Čechy a Němci zlepšují.

Co jste vystudoval? Jak vypadala situace v době vašeho studia?

Vyučil se strojním zámečnickem v Olomouci, kde bylo podstatně více Němců než v Prostějově. Po ulicích zde chodilo mnoho Hitlerových přívrženců, které jsme všichni museli zdravít. Pokud jsme to nedělali, dali nám velkou facku. Z tehdejších statistik krnovské radnice však vím, že i v Krnově bylo mnoho Němců - z osmnácti tisíc obyvatel zde bylo jen tisíc dvě stě Čechů.

Otázky pro pana Dokládala

Jak vypadal váš život v této době?

Před válkou jsem žil v Dolní Lipové. Zde jsem také chodil do 1. třídy, ale moc jsem se naučit nestihl, protože henleinovci začali vyhánět české žáky ze škol. Jednoho dne jsme si sbalili celou rodinu kufry a odjeli k babičce na venkov, kde jsem žil s rodiči a sestrou v bývalém chlívku. Nebyla tam toaleta ani sprcha.

Co si myslíte o vztahu Češi - Němci?

Nesouhlasím s navrácením majetku Němcům, a také nesouhlasím s henleinovci. Němci zavinili válku, tak ať trpí. Musíme však s nimi spolupracovat, protože máme společné hranice. Myslím si, že se tyto vztahy zlepšují.

Otázky pro pana Gustého

Co si myslíte o vztahu Češi - Němci?

Myslím si, že se tento vztah stále zlepšuje.

Jaký jste na Němce měl názor tehdy?

Před všemi těmi problémy mi němečtí obyvatelé nevadili. Líbily se mi německé dívky.

Bohumil Janeček

Dalším českým pamětníkem, se kterým jsme se rozhodli udělat krátký rozhovor, je pan Bohumil Janeček. Pan Janeček nám velice ochotně poskytl odpovědi na naše otázky, ale také archivní listiny, kterých není v dnešní době mnoho.

Příběh pana Janečka

Narodil jsem se roku 1935 na Janáčkově náměstí v Krnově. Tehdy žili Češi, Němci i židé společně v souladu, nikdo se nad nikoho nepovyšoval. Můj otec se přistěhoval do Krnova roku 1926. Byl železničářem. Když mi byly čtyři roky, museli jsme se odstěhovat z našeho domu a odešli jsme do Konice, kde bydleli mí prarodiče z maminciny i tatínkovy strany. Zde jsme ale žili pouze měsíc, protože naše nové přechodné bydliště dostali jako ubytovnu vojáci SS.

Roku 1939 jsme se tedy nastěhovali do malé vesnice blízko Olomouce, kde jsme žili až do konce války. Když jsme se potom roku 1945 vrátili do Krnova, bydleli jsme opět v našem starém domě na Janáčkově náměstí. Neuvědomuji si, že bychom s jeho navrácením měli nějaký problém.

Po návratu domů jsem chodil do páté třídy základní školy, po ní jsem se rozhodl nastoupit na Gymnázium Krnov a nakonec jsem vystudoval vysokou školu se zaměřením matematika-fyzika. Stal jsem se také ředitelem Gymnázia Krnov.

Otázky pro pana Janečka

Jaké byly vztahy Čechů a Němců před válkou?

Otec mi říkal, že byly super. Sám si z toho období moc nepamatuji.

Jaké byly vztahy Čechů a Němců po válce?

Češi jsou mírumilovný národ a nechtějí mít s nikým konflikty, proto se většina z nich snažila a snaží, aby se vztah Češi – Němci jen zlepšoval.

Na jaké úrovni jsou podle Vás vztahy Čechů a Němců dnes?

Rozhodně si myslím, že se tyto vztahy zlepšují.

Jaká byla kultura v tehdejší Krnově?

Bylo tady kino, divadlo i plesy a vše se pořádalo společně pro Čechy i Němce.

Co se stalo s prosperujícími podniky, které vlastnili Češi, když byli donuceni odejít?

Během války jim je vzali. Když se potom rozhodli po válce vrátit zpět, pak jim je vrátili nebo ne, bylo to individuální.

Máte nějaké německé přátele?

Ano, mám. Domnívám se, že všichni Němci nemohou za to, co dělal jejich národ. Máme vůči nim zbytečné předsudky. Například mohu mít známého, který někoho zabil, ale já přece nemohu za to, co udělal. Neznamená to, že jsme stejní.

Jan Jebavý

Rozhodli jsme se také položit několik otázek starousedlíkovi panu Jebavému, na kterého nás upozornila paní profesorka dějepisu. Tento devadesátiletý pán žil v Krnově po celou dobu 2. světové války, zažil tedy i odsun Němců a velmi ochotně se s námi podělil o své vzpomínky. Bohužel byl náš kontakt pouze přes mobilní telefon. Zde jsou otázky, které jsme panu Jebavému položili.

Jaký byl vztah mezi Čechy a Němci po 2.světové válce?

„Dobří Češi“ a „dobří Němci“ si k sobě cestu vždy našli. Vinu za to, co dělal Hitler, jsem přece nemohl „připisovat“ svým německým přátelům.

Jaký je vztah mezi Čechy a Němci nyní?

Jak už jsem řekl, „dobří Češi“ a „dobří Němci“ si k sobě cestu vždy najdou.

Znal jste nějaké Němce osobně?

Pamatuji si, že jsme doma měli tři německé pomocnice, které nám mi byly přiděleny na požádání - žili by jinak v lágru na Cvilíně. Jedna z nich, nepamatuji si její jméno, se po válce vrátila do Německa a setkala se svým manželem. Také se jednou za naší rodinou přijela i s manželem podívat.

Jaké kulturní vyžití bylo v tehdejší Krnově?

Bylo tady divadlo, knihovna, kavárny, obchody... Na tak malé městečko zde byla opravdu vyspělá kultura.

Horst Kaller

K nápadu začlenit příběh pana Horsta Kallera do naší práce jsme přišli prostřednictvím

týdeníku Region, který vychází v Krnově, kde bydlíme. Četli jsme zde o něm krátký článek, kde byl stručně vylíčen Horstův příběh a něco o jeho práci pro město.

Vytvoření tohoto projektu je značně obtížnější, má-li být založeno na samostudiu, avšak pan Kaller nám byl v mnohém směru inspirací. Díky Pavlu Kučovi, ke kterému nám v Regionu dali kontakt, jsme se s ním také mohli seznámit. Pan Kuča (student historie a francouzštinář) pracoval jako redaktor regionálních zpráv v České televizi v Ostravě. S Horstem se seznámil v krnovské židovské synagoze. Pan Kaller se rozhodl sponzorovat zřízení památníků určených obětem holocaustu, a tak pana Kuču vyhledal podruhé. Od té doby jsou přáteli, účastní se společně různých akcí. Jelikož pan Kaller nemluví českým jazykem, byl pan Kuča tak laskav, že nám všechny jeho odpovědi překládal. Horst nás uvítal ve svém útulném bytě v Krnově na Jesenické ulici č. 25, který má v pronájmu už přes rok. Měl velice vlídné a vstřícné vystupování, proto rozhovor s ním byl příjemný a nenucený. Máme zachycen celý Horstův životní příběh, který nám vypověděl přesně takto:

„Jmenuji se Horst Kaller a narodil jsem se 27. března roku 1940 v Krnově. Moji prarodiče z tatínkovy strany byli oba Němci. Žili ve Slezsku, ve Vraclávku. Dědeček pracoval jako zámečnický. Později se proto z vesnice přestěhoval za prací do přibližně 10 km vzdáleného Krnova. Zde žili ve Wolkerově ulici. Babička z matčiny strany byla jediná Češka v rodině, dědeček však byl Němec. Původně bydleli ve Frýdku Místku, ale také se přestěhovali do Krnova, kde měli později pekárnu. Tatínek byl železničářem a pracoval na vlakovém nádraží. Poblíž něj jsme samozřejmě bydleli. Měl jsem také dva bratry. Jednoho o čtyři roky staršího, druhého o tři roky mladšího.

Moc si toho nepamatuji, byl jsem ještě dítě, když tatínek musel jít jako všichni muži do německé armády, ale vybavuji si, že já a bratři jsme potom byli dlouho jen s maminkou. Otec byl při bojích chycen Francouzi a držen v zajetí. Do Čech už se nikdy nevrátil.

Situace se pro Němce žijící v Čechách po skončení 2. světové války stávala stále obtížnější. Na prsou jsme museli nosit znamení svého původu. Pak docházelo čím dál častěji k neorganizovaným odsunům. Vojáci prostě prošli městem a všechny Němce nutili jít pěšky do „jejich vlasti“. A právě takový odsun potkal i mého dědečka z otcovy strany, když šel nakoupit. Už se k nám toho dne nevrátil. Chytili ho a on musel okamžitě jít bez jakéhokoli upozornění pěšky do Německa. Totéž potkalo babičku o pár dní později. Šli tedy každý zvlášť. Bylo to v červnu roku 1945. Měl jsem tehdy pět let.

My jsme však stále bydleli u nádraží. Jednoho dne, v září 1945, když jsme se vrátili z návštěvy dědečka, dveře našeho domu byly zapečetěny a my jsme se už nedostali dovnitř. Protože maminka uměla dobře česky, zařídila, aby ji pustili na chvíli do domu, odkud odnesla pouze dvě alba s fotografiemi a pár kousků oblečení. Neměli jsme své věci a neměli jsme ani kde bydlet. Naším jediným štěstím bylo, že nás jeden dědečkův starý přítel vzal k sobě do domu. Bydlel na Cvilíně a my jsme se u něj zdrželi asi měsíc. Okolnosti našeho odchodu si dost dobře nepamatuji, ale domnívám se, že jsme jeho dům museli opustit proto, že ten pán měl problémy kvůli našemu německému původu.

A tak se stalo, že jsme v listopadu roku 1945 opět neměli kam jít. Nakonec se nás ujala stará paní - Němka, která ještě stále měla svůj malý byt na Opavské ulici. Jmenovala se Demelová a měla malou dceru Ilse. Společně s touto holčičkou jsem chodil přibližně tři měsíce do české školky.

V dubnu 1946 jsme byli s celou rodinou vystěhováni do sběrného tábora pro Němce na Cvilíně. Bylo vlastně velké štěstí, že jsme se dostali všichni na stejné místo. Jiné rodiny byly rozděleny.

Těsně po válce všude panoval zmatek. Ti, kteří jen mohli, využívali svých pravomocí a chovali se krutě. My jsme ale naštěstí byli těch největších hrůz ušetřeni, což bylo dáno hlavně tím, že celou válku jsme strávili jen v Krnově.

Nastal konec května 1946 a my jsme museli Čechy opustit. Bylo mi šest let. Nepamatuji si cestu do Německa přesně, ale vím, jak hrozný dojem na mne udělal vlak, ve kterém jsme byli nuceni cestovat. Takovýmto vlakům se říká dobytčáky. V jednom vagónu nás bylo přes 40. Jediným zařízením v něm byl kbelík uprostřed, do kterého jsme měli všichni konat svou potřebu. Ve vagónu nebyla okna. Jediné světlo vycházelo škvírou mezi dveřmi. V této tmě a nedostatku místa jsme jeli z Krnova-Cvilína až do Německa. Nepamatuji si, jak dlouho cesta trvala, často a na delší dobu jsme zastavovali. Mám ještě dnes v živé paměti, jak jsme všichni zpívali německou píseň „Ted' sbohem, má vlasti“.

V našem vlaku jelo 1222 lidí. Hranice Bavorska jsme překročili 2. června roku 1946 (pozn.: dle statistik týdeníku Region z Krnova v té době odjížděly týdně dva vlaky a tak bylo jen z Krnovska odsunuto kolem 63 tisíc Němců. Jen do Bavorska odjelo 26 transportů, tj. 37 213 lidí.). Říkalo se, že každý si při tomto převozu může vzít 30 kg nákladu, ale nebyla to pravda. Lidem byla dovolována jen malá zavazadla a často byli před odjezdem okrádáni o cennosti. Maminka si tehdy zašila do oblečení 50 marek, jen abychom při svém příjezdu něco málo měli.

Když jsme konečně přijeli na místo, zastavil vlak až za městem, takže jsme odtud do Günzburgu museli jít pěšky. Nejdříve jsme byli odvedeni do 12 km vzdáleného městečka, kde nás 140 lidí přespalo v místním tanečním sále. Byly tam nachystány trojposchodové postele. Potom, jelikož nebylo v poválečném Německu místo pro tolik lidí, jsme byli ubytováni ve sběrných táborech, ze kterých jsme však mohli, na rozdíl od Cvilína, kdykoliv odejít. V táborech jsme strávili 4 - 5 týdnů.

Po nějakém čase nám maminka zajistila jeden pokoj v domě nějaké staré paní. V říjnu 1946 se na nás usmálo štěstí. Našli jsme si dvoupokojový byt ve městě Ichenhausen. Záchod byl v garáži a sprchu jsme neměli, ale přesto jsme byli rádi, že jsme alespoň něco sehnali. Po šest let byl tento byt našim domovem.

V srpnu 1947 se k nám přidal tatínek, kterého pustili ze zajetí. Téhož roku jsme navázali kontakt také s jeho rodiči, kteří od nás byli vzdáleni 200 km. Dědeček zemřel roku 1948, a tak se babička přestěhovala za námi. Tatínek si mezitím našel v Ichenhausenu místo železničáře. Proto jsme také dostali roku 1953 byt a začali žít obyčejným životem. Mohli jsme si například po sedmi letech koupit první nábytek.

Ve svých čtrnácti jsem se začal učit knihtiskařem. Nemohl jsem totiž dál studovat, protože starší bratr Manfred chodil na gymnázium a rodiče neměli peníze na další studia. Za tři a půl roku jsem učení dokončil, ale už dávno předtím jsem věděl, že knihtiskařem nikdy nebudu.

Působil jsem však v mládežnické organizaci a stával se aktivním v evangelické církvi. Stal jsem se tedy diakonem. Chodil jsem na návštěvy ke starým lidem a snažil se pomáhat. Neustále jsem putoval z místa na místo. Přesto jsem si našel ženu, se kterou mám dva syny. Jeden je dnes hasičem ve Frankfurtu nad Mohanem, druhý žije na stejném místě, kde jsem jako sedmiletý chlapec v Německu poprvé žil.

Ve svých padesáti jsem si dal narozeninový dárek - cestu do Čech „za svými kořeny“. Bylo to roku 1990, kdy byly hranice poprvé po dlouhé době otevřeny. Bylo pro mne však důležité, abych do Čech nepřišel drahým západním autem. Tak jsem si vzal batoh a kolo a jel vlakem z Mnichova do Vídně. Odtud potom na kole do Olomouce. V té době jsem si poprvé začal psát deník. Chtěl jsem totiž, abych si z tohoto výletu co nejvíce zapamatoval. V Olomouci jsem se ubytoval v hotelu a kolo zamkl venku ve stojanu. Když jsem ráno přišel, už tam nebylo. Ale ani tato krádež nezkazila mou náladu a já se v Čechách zdržel dva týdny. Jel jsem se podívat samozřejmě do Krnova na místa, která jsem si stále pamatoval, hlavně tedy na „náš“ dům na Wolkerově ulici.

Když jsem tam zazvonil, otevřela mi taková stará, sympatická paní, se kterou jsem se dal hned do řeči a řekl jí, že ve stejném domě jsme před desítkami let bydleli my. Než jsem odtud odešel, dala mi dárek - staré nástěnné hodiny, které si pamatuji ještě z dob svého dětství. Po odsunu Němců měli noví obyvatelé domů povinnost všechn nábytek odevzdat, ale ta milá

paní je tajně schovala, protože si myslela, že možná za čas přijde někdo, komu kdysi patřily.

Od té doby jsem na návštěvy do Čech jezdil stále častěji a roku 2005 jsem se zde vrátil natrvalo. Zpočátku jsem neznal ani jedno slovo česky, ale lidem to očividně nevadilo. Slyšel jsem od několika svých německých známých, že je občané tohoto státu nepřivítali zrovna nejlépe, ale já si nemohu na nic stěžovat. Lidé na mne byli velice příjemní. Našel jsem si zde mnoho přátel- Němce i Čechy. Díky své kamarádce Ludmile Čajanové, která je profesorkou Gymnázia Krnov, jsem mohl přijít mezi žáky studující německý jazyk a popovídat si s nimi. Velice rád na to vzpomínám.

Snažím se učit českému jazyku, ale zatím umím jen základy. Co si však pamatuji ze školky dobře, je písnička „Zajíček v své jamce sedí sám“.

Žiji v Krnově jen přes rok, ale vím, že zde je můj domov a má vlast.

Panu Kallerovi jsme dále položili několik otázek týkajících se česko-německých vztahů

Jaký je podle vás rozdíl mezi českou a německou povahou?

K zodpovězení této otázky jsem v Česku zatím krátce. Myslím si, že charaktery Čechů a Němců nejsou příliš rozlišné. Poznal jsem však, že Němci umějí lépe dodržet domluvené.

Jaký máte názor na česko-německé vztahy? Myslíte si, že se zlepšují?

Ano a domnívám se, že se budou česko-německé vztahy i nadále zlepšovat. Já sám znám nemálo takových starších vyhoštěných Němců, kteří touží po dobrých vztazích a podají ruku k usmíření.

Účastníte se Česko-německých slavností? Jestli ano, jak se vám líbí?

Během půl druhého roku mého pobytu jsem se na podzim 2005 a 2006 účastnil Německo-českých týdnů. Na jiné česko-německé slavnosti jsem ještě pozván nebyl. Bohužel se tady v Krnově podílí málo Čechů na Německo-českých týdnech. Jsem si jist, že němečtí organizátoři a hosté by se těšili z větší účasti českých občanů a hlavně mladých lidí.

Kdo se podle vás více snaží o zlepšení česko-německých vztahů? Češi nebo Němci? Mám dojem, že je více aktivních Němců, kteří mají snahu vztahy zlepšit. Samozřejmě existují ale také odsunutí Němci, kteří zažili hrůzy války a nechtějí se smířit se zlepšením těchto vztahů. Jistě by prospělo, kdyby lidé z vysokých českých míst mohli uznat, že Benešovy dekrety a s tím spojené odsunutí, byl velký omyl na tehdejší německém obyvatelstvu. Myslím, že potom by se i ti nejzatvrzelejší vyrovnali s myšlenkou zřeknutí se odškodnění a podali si ruce.

Jaký je rozdíl mezi životem, který jste vedl v Německu a tím, který vedete zde?

Pro mne není žádný velký rozdíl mezi pobytem v Německu a zde v Česku. Zajisté jsem žil v Německu ve větším komfortu než zde v malém bytě na sídlišti, přesto se necítím špatně. Ale s jistotou trvalého pobytu v Krnově si budu hledat větší byt, abych mohl také hosty, kteří mě chtějí navštívit, dobře pohostit.

Plánujete návrat do Německa, nebo chcete zůstat v Krnově natrvalo?

Dříve jsem sobě i druhým říkal, že chci žít v Krnově rok na zkoušku. Mezi tím jsem zkušební dobu prodloužil na dva až tři roky. Víím však, že moji dva synové s rodinami by měli rádi tátu i dědu ve své blízkosti. Takže jsem v Krnově stále na zkušební dobu.

Ve svém volném čase se věnujete práci se dřevem. Můžete nám k tomu říci něco více?

Rád. Mimo jiné jsem vyřezal znak města Krnova. Je na něm také jeho německý název Jägerndorf. Původně jsem znak chtěl darovat městu, ale bývalý starosta - pan Hercig jej zdvořile odmítl, protože by údajně některým Krnovanům vadil právě německý nápis Jägerndorf. Nakonec jsem se rozhodl znak věnovat Hugu Langshurovi - rodilému Krnovanovi, který nyní žije v Kanadě. Oba jsme se narodili v Jägerndorfu, byli jsme nuceni ho opustit a nyní se vracíme do jiného, snad lepšího Krnova.

Pavel Kuča

Pavel Kuča studoval ZŠ Smetanův okruh Krnov, francouzské gymnázium v Olomouci a dále historii, geografii a francouzskou filologii na Filozofické fakultě v Brně. Pracoval jako redaktor regionálních zpráv v České televizi v Ostravě. Nyní pracuje v IBM v Brně.

Pan Kuča nám s naším projektem velice pomohl. Seznámil nás s lidmi, kterými jsme se při práci inspirovali a poradil nám odkud čerpat potřebné informace. Proto nás také napadlo, že by bylo zajímavé znát názor člověka, který se v daném tématu dobře orientuje a má mezi německými občany přátele. Myslíme si totiž, že je důležité znát názor odborníka. A ten zní:

Které období 20. století považujete za úpadek a které za rozkvět česko-německých vztahů?

Za rozkvět těchto vztahů považuji spolupráci, tedy Moravské vyrovnání, tzv. aktivismus sudetoněmeckých demokratických stran, jejichž členové byli ministři československých prvorepublikových vlád (za všechny uvedu alespoň jednoho člověka: předseda do roku 1935 nejsilnější sudetoněmecké politické strany – sociální demokracie – žid jménem Ludwig Czech), politiku Milana Hodži a jeho myšlenku spolupráce střeoevropských národů, politiku Václava Havla a jeho ochotu podívat se do zrcadla vlastních dějin. Za úpadek považuji konfrontaci, hluchotu a pošlapávání druhého, tedy nerespektování práva sudetských Němců na sebeurčení či autonomii roku 1919, nacismus, protiněmecké štvání většiny českých politiků ve 40. letech, amnestie zločinů spáchaných v poválečných měsících na nevinných lidech německé národnosti, komunismus a politiku Václava Klause.

V povědomí některých lidí, především mladší generace, jsou Němci chápáni jako ti, kteří páchali zlo. Příběh pana Kallera však ukazuje i druhou stranu mince. Jaký na to máte názor?

Několik desítek let se v české literatuře, filmu i publicistice zdůrazňovala vina Němců a hrdinství Čechů. Naopak psát o masovém českém antisemitismu druhé republiky a dalších selháních se neslušelo. O křivdách spáchaných na jednotlivcích německé národnosti po válce se u nás ani psát nesmělo. Mezi občany ČSSR a NSR bylo jen minimum kontaktů, a tak většina sudetských Němců místa, ve kterých často prožili životní traumata, navštívila až po čtyřiceti letech. Dlouhá léta je ani na Západě nikdo nebral jako oběti. Oni by především chtěli o své zkušenosti mluvit, což česká strana často odmítá. Myslím, že Češi nevědí, jak se chovat k lidem, kteří postavili dům, ve kterém nyní žijí oni. Proto se bojíme diskuse a chceme věřit tomu, že všechny Němce stihl spravedlivý trest.

Studujete historii a znáte krnovské Němce. Jaký je tedy Váš názor na česko-německé vztahy? Myslíte si, že se stále zlepšují?

Naše vztahy se určitě obrovsky zlepšily. Existuje Česko-německá deklarace a spolupráce českých radnic se spolky občanů vyhnaných z dané obce. To přátelství ale vnímám v některých případech jako vypočítavost na české straně, protože Němci přispívají na opravu památek atp. Málo Němců se také odvážílo zaklepat na dveře domu svých rodičů a chování mnoha Čechů dává tušit, že by je noví majitelé na kafe ani nepozvali. Odvahu k období francouzsko-německého usmíření jsme zatím nenašli. Vinu kladu především politikům jako je Václav Klaus, jsou totiž neochotni vidět svět jinýma než českýma očima.

V čem vidíte rozdíl mezi povahou či stylem života Němců a Čechů?

Mám zkušenost, že v německé skupině přijdou na smlouvenou schůzku všichni alespoň o pět minut dřív, zatímco v české skupině přijde vždycky několik lidí pozdě. Lidé se k sobě v Německu chovají také ohleduplněji, což je patrné zvláště na silnicích. Němci jsou zvyklí dodržovat pravidla, ať jsou dobrá nebo špatná, zatímco my Češi jsme zvyklí si pravidla přizpůsobovat. Němec pro mne ztělesňuje jistotu, Čech neotřelost a inspiraci.

Kurt Schmidt

Pan Kurt Schmidt je druhým německým pamětníkem, kterého jsme se rozhodli zařadit do naší práce. Je to známý pánů Kallera i Kuči, žije v Německu a nemluví příliš dobře českým jazykem. Naše komunikace bohužel probíhala pouze přes e-maily. Přesto nám pan Schmidt ochotně v krátkosti vylíčil svůj životní příběh:

Narodil jsem se roku 1928 v Hermannstadtu (dnes Heřmanovice). Tatínek byl rakousko-uherským úředníkem. Po skončení války byl z povolání propuštěn i přesto, že vykonal potřebnou zkoušku z českého jazyka. A tak si moji rodiče otevřeli vlastní restauraci na Cvilíně v Krnově, kam chodili i čeští důstojníci z krnovských kasáren. Ti tatínkovi vyčítali, že má na zdi pověšený obraz císaře Františka Josefa. V letech 1934-1944 jsem navštěvoval základní školu, později v roce 1939 jsem nastoupil do Oberschule (dnešní Gymnázium Krnov).

Roku 1945 nás vyhnali z našeho rodinného domu do internačního tábora pro české obyvatelstvo. Až do léta 1946 jsme byli nuceni pracovat v Ostravě-Vítkovicích. Na krátký čas jsem byl po válce také vězněn v Osvětimi. Po skončení těchto prací jsme byli transportováni do Bavorska, kde jsem pokračoval v učení. Maturitu jsem složil v Augsburgu.

Roku 1949 jsme se s maminkou přestěhovali do Wilhelmshavenu u Severního moře, kde jsme žili třicet osm let. Zde jsem vykonával práci gymnaziálního učitele. Vyučoval jsem zde dějepis, latinu a mezinárodní vztahy. Ve Wilhelmshavenu jsem si našel ženu, za kterou jsem se později oženil.

Roku 1993 jsem byl zvolen zástupcem vyhnaných Němců z Krnova. Začal jsem tedy spolupracovat s místním Slezským německým svazem. Když se roku 1995 konal první Německý týden v Krnově, organizoval jsem s tehdejší starostou města – panem ing. Bedřichem Markem. Účastnil jsem se také prvního Česko-německého týdnu (zároveň pátého Německého týdnu) v Krnově. Bylo to za působení starosty pana Herciga.

Ludmila Čajanová

Na Gymnázium Krnov, kde studujeme, vyučuje také paní profesorka Ludmila Čajanová, která se velmi aktivně účastní krnovských kulturních akcí, má mnoho německých přátel a překládá německé knihy. Položili jsme jí tedy několik otázek souvisejících s naším tématem.

Otázky pro paní Čajanovou

Dověděli jsme se, že jste napsala knihu, která se zaměřuje mimo jiné na německý národ. Můžete nám o ní říci něco více?

Nejsem autorkou žádné knihy o německém národě, pouze jsem přeložila knihu německé autorky jménem Eleonora Schwella: 50 let po vyhnání (podtitul: „Mami, jsou Němci horší než ostatní lidé?“). Je to kniha vzpomínek ženy, která se narodila v Krnově roku 1934 a žila zde až do roku 1945, kdy musela se svými rodiči své rodné město opustit. Popisuje své dětství z pohledu jedenáctiletého děvčátka, neboť takto si Krnov pamatuje.

Zážitky jedenáctiletého děvčátka vypovídají o konkrétních činech konkrétních občanů, sousedů žijících takřka pod jednou střechou v jednom městě. Informace, které sděluje, nebyly až do této doby zveřejněny, např. i pro mne osobně byly mnohé její výpovědi o době, kterou v Krnově prožila, velkým překvapením. Své důvody, proč jsem se odhodlala tuto publikaci přeložit do češtiny, jsem napsala v předmluvě této knížečky. V současné době vyšla v naší zemi už celá řada podobných publikací, ale myslím, že v 90. letech 20. stol. to bylo jedno z prvních svědectví o internačních táborech německých obyvatel u nás.

Jaký je váš názor na česko-německé vztahy? Myslíte, že se zlepšují?

Česko-německé vztahy neposuzuji podle situace na oficiální úrovni, ale na základě svých vlastních zkušeností. S německými občany, kteří přijíždějí pravidelně do Krnova a okolí, jsem v kontaktu už od roku 1989, s krnovskými rodáky od roku 1995, kdy krnovské gymnázium slavilo 120. výročí založení a na tuto slavnost byli pozváni i předváleční absolventi z Německa, Rakouska a Izraele. Zde šlo o bývalé krnovské občany. Ve stejném roce navázala naše škola partnerství s gymnáziem v německém Friedbergu, které bylo založeno na vzájemné výměně žáků v rodinách a hudební spolupráci, kdy žáci obou škol při těchto výměnách nacvičili a společně předvedli střídavě u nás a v Německu koncert pro veřejnost. Takže se stýkám jak s německými rodáky, kteří sem jezdí, protože mají kladný vztah ke svému rodišti a zájem na vývoji dobrých mezilidských vztahů, podobně je tomu i u našich partnerů z friedberského gymnázia. Mnozí jeho žáci se poprvé seznámili s Českou republikou až díky našemu vzájemnému kontaktu. Mohu potvrdit, že v obou skupinách jsou lidé smýšlející nikoliv nacionalisticky, nýbrž evropsky, lidé na vysoké intelektuální úrovni, přátelští a vstřícní, ochotní udělat vše pro zlepšení česko-německých vztahů. Mám-li hodnotit česko-německé vztahy ze své vlastní zkušenosti, tak musím potvrdit, že jsou velmi dobré.

Co víte o česko-německé kultuře v Krnově ve 20. století?

Jako učitelka německého jazyka na gymnáziu v Krnově od roku 1972 mohu potvrdit, že každá zmínka o historii města před rokem 1945 podléhala silné cenzuře, o mnoha skutečnostech z doby, kdy Krnov měl téměř 99 % obyvatel německé národnosti, se vůbec nesmělo mluvit, či psát. S mnohými informacemi z předválečné doby jsme se seznámili až po roce 1989. Počátek 20. století je charakterizován obrovským stavebním rozvojem. V té době vznikly všechny významné ulice (Mikulášská, Svatováclavská), budovy (radnice, divadlo, evangelický kostel), vily, restaurace. Působil zde významný secesní architekt Leopold Bauer (Střelecký dům – dnes Domov dětí a mládeže, budova lehkotletického stadionu) atd. Ve spolupráci s německými rodáky byl tomuto slavnému krnovskému rodákovi postaven roku 2001 pomník. Byly postaveny další školy, i české. Působili zde spisovatelé jako Hans Cibulka, žili zde rodiče básníka Josefa Kainara. Významným kulturním centrem bylo právě gymnázium v Krnově, které bylo po roce 1918 (vznik Československa) velmi tolerantní jak národnostně, tak nábožensky. Z archivních dokumentů vyplývá, že se zde vyučovalo českému jazyku, oslavovaly se státní svátky, jubilea prezidenta Masaryka, škola měla vlastní loutkové divadlo, které po roce 1945 bylo ze školy odstraněno, ale ujal se ho kroužek nadšenců, kteří nepřetržitě až do současné doby toto loutkové divadlo provozují. Škola měla vlastní varhany, které byly po válce převezeny do hudební školy (dnešní ZUŠ), žáci pod vedením svých učitelů hráli divadlo. Vyučovalo se zde náboženství katolické, evangelické i židovské, neboť v Krnově žilo hodně občanů židovského původu, kteří ovšem mluvili německy. O tom, že v Krnově bylo mnoho antifašistů, svědčí také to, že němečtí radní po připojení zdejšího území k říši, zachránili krnovskou synagogu před vypálením a uchovali ji tak pro budoucí pokolení. Od německých rodáků jsme se také poprvé dozvěděli podrobně příběh Hanse Kudlicha, který (ve spolupráci s jedním českým poslancem) prosadil v rakouském parlamentu odstranění roboty. Němečtí rodáci pak iniciovali opravu jeho památníku v jeho rodišti v Úvalně.

Jaký máte vztah k německému národu?

Řekla bych, že jako ke kterémukoliv jinému národu v Evropě, ale vzhledem k tomu, že se dokáží domluvit, mizí jazykové bariéry a komunikace je mnohem snadnější. Říká se, že člověk má strach z toho, čemu nerozumí. Pochopitelně jsou s tímto národem spojovány události 2.

světové války. To neoddiskutovatelný fakt. Také mnozí z mých příbuzných bojovali v československé armádě (a jeden strýc padl u Dukly), ale nikdy jsem od svých rodičů neslyšela zatracovat celý národ. Byli toho názoru, že nelze dělit lidi na dobré a zlé jen podle národnosti. Kromě toho byl německý národ za dozoru spojeneckými armád po válce důkladně denacifikován a v dalších desetiletích dělali Němci všechno proto, aby svou vinu odčinili.

Máte mezi svými přáteli nějaké Němce?

Ano, je jich hodně a pokládám je za velmi dobré přátele, kterých si vážím. Jeden z nich např. umožnil šesti studentům krnovského gymnázia bezplatné studium na německé škole, s jiným (profesorem Scharbertem z univerzity v Mnichově) jsme v letech 1990 – 1993 společně organizovali výstavbu kaple smíření v Rusíně.

Jaký je podle vás rozdíl mezi českou a německou povahou?

Myslím, že dnes už o nějakých velkých rozdílech nelze hovořit. Pochopitelně se stýkám s lidmi, se kterými si rozumím, máme podobné představy o životě, politice, morálce. A to se týká nejen Němců, ale i Čechů.

Účastníte se Česko-německých slavností v Krnově? Jaký na ně máte názor?

Vzhledem k tomu, že patřím mezi jejich spoluzakladatele, tak se jich pravidelně účastním. Zpočátku mi trochu vadilo, že to byly akce (byť velmi kvalitní), zaměřené převážně na účastníky z Německa. Pak se začal klást daleko větší důraz na spolupráci s českými občany a v tom vidím pravý smysl těchto slavností.

Byly organizovány společné česko-německé semináře ve městě Sonnenberg, jichž se účastnili také žáci gymnázia v Krnově. Byl zde patrný nějaký rozdíl mezi českými a německými studenty?

Nejnápadnější rozdíl mezi našimi a německými žáky v prvních polistopadových letech byl patrný v aktivitě a ochotě k diskusi a nejistota ve společenském chování. Ve schopnosti formulovat veřejně svůj názor naši žáci zřetelně zaostávali. Své myšlenky se však pokoušeli vyjádřit jinak. Nejlépe jim vyhovovala forma umělecká, vytváření koláží, plakátů, či předvádění scének, pantomima. Dobré metodické vedení ze strany organizátorů a otevřená pracovní atmosféra jim pomáhala komunikační zábrany překonávat.

Víte o nějaké další spolupráci Čechů s Němci ve dvacátém století?

Také oslavy 120. výročí založení a padesát let trvání českého gymnázia v Krnově poskytly příležitost k navázání kontaktů a přátelství mezi studenty gymnázia a německými krajanmi. Rok od roku také roste mezi žáky zájem o spolupráci s německým gymnáziem Augustinerschule ve Friedbergu. V květnu 1996 se stal poprvé hostem krnovského gymnázia šedesátičlenný žákovský symfonický orchestr tamní školy, z toho čtyřicet devět německých dětí bylo ubytováno v českých rodinách. Kromě hudební spolupráce jsou vždy na programu i další zajímavé akce: exkurze, návštěvy muzeí, výlety do okolí Krnova. Lze tedy bez nadsázky konstatovat, že krnovské gymnázium svými zahraničními aktivitami významně přispělo k výchově mladých lidí v evropském duchu.

Obdržela jste cenu Osobnost roku 2006. Za co jste ji dostala? Jaký jste měla ze svého vítězství pocit?

Začnu od vaší poslední otázky. Nejde přece o žádné vítězství. Pochopitelně mě těší, že jsou v Krnově lidé, kteří o mně tak dobře smýšlejí. Toho si vážím a vlastně mě to velmi zavazuje. A za co? V tisku jsem se dočetla, že za svou dosavadní pedagogickou práci a nezištnou pomoc při kulturních a společenských akcích ve městě.

Stovce občanů jsme položili šest otázek souvisejících s česko-německými vztahy.

Následující výsledky nám procentuálně ukazují poměry kladných a záporných odpovědí na tyto otázky.

Otázka 1.: Víte, kdy se v Krnově konají Česko-německé slavnosti?

ANO 35 %, NE 65 %

Otázka 2.: Znáte nějaké Němce žijící na našem území?

ANO 55 %, NE 45 %

Otázka 3.: Máte kladný vztah k německému národu?

ANO 75 %, NE 25 %

Otázka 4.: Byl(a) jste někdy v Německu?

ANO 59 %, NE 41 %

Otázka 5.: Víte něco o odsunu německých občanů po 2. světové válce?

ANO 84 %, NE 16 %

Otázka 6.: Víte, že německý název pro město Krnov byl kdysi Jägerndorf?

ANO 84 %, NE 16 %

Díky tomuto průzkumu jsme zjistili, že většina dotázaných zná alespoň jednoho německého občana, má k němu kladný vztah (3/4 dotázaných), byla v Německu, zná podrobnosti o odsunu Němců a ví, že tehdejší název pro město Krnov byl Jägerndorf, ale naopak neví, kdy se konají Česko-německé slavnosti.

Český živel na Krnovsku

V pátek dne 2. února roku 2007 v šest hodin večer jsme se v Městské knihovně v Krnově zúčastnili besedy s názvem Český živel na Krnovsku, kterou vedl pan profesor Richard Hrčka. Hlavním tématem byl společný život Čechů a Němců od konce 19. století do roku 1945.

Jelikož jsme se tímto tématem zabývali několik měsíců, mnohé z řečených informací nám byly již známy. Avšak o devatenáctém století, které není tématem této práce, jsme se prostřednictvím čteného výkladu pana Hrčky dověděli mnoho nových zajímavostí. Například to, že koncem 19. století existovaly v Krnově trojí noviny a dvě roviny českých vztahů (oficiální a ty ze života), že již v tomto století byla většina obyvatelstva německé národnosti, že rovněž koncem 19. století vznikl český krnovský spolek Svornost, proti němuž Němci protestovali. Od 20. století působila Svornost v tehdejší Dělnickém domě, během první světové války byla její činnost zakázána a její obnova nastala až po skončení této války.

Dále jsme zjistili, že začátkem 20. století mluvili všichni obyvatelé německy. Člověk se v Krnově česky téměř nedomluvil. Pan Hrčka také hovořil o násilném počesťování Krnova, které začalo v letech 1918 a přineslo sebou vraždění Němců Čechy, práci českých zaměstnanců na krnovských úřadech, dvojjazyčnost veškerých nápisů či formulářů, přibývání českých škol, založení České spořitelny, vznik české čtvrti a samozřejmě také vlnu nespokojenosti ze strany německého obyvatelstva.

Na závěr jsme měli možnost vyslechnout si na staré nahrávce vzpomínky zesnulého pana Jana Červeného z let 1922-1938, a také přání většiny zúčastněných - udržet navázané vztahy s německým národem.

Tato beseda byla velice zajímavá, poučná, a také „živá“. Mezi staršími pamětníky, jichž byla plná knihovna, jsme my, dvě mladé studentky, vzbudily velkou pozornost, a tak jsme měly možnost povyprávět si se všemi účastníky přednášky o naší práci, poznatcích a názorech, za což jsme velmi vděčné.

Doporučená četba

Kromě veřejných průzkumů, práce s odborníky a rozmluv s pamětníky, jsme si prostudovali nebo se alespoň seznámili s mnohými knihami týkajícími se našeho tématu. Vybrali jsme několik z nich, které bychom čtenářům rádi doporučili. Jsou to tyto knihy:

Zmizelé Sudety - nakladatelství Antikomplex

50 let po vyhnání - Eleonora Schwella (autorka a vydavatelka)

Německo a Češi (Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy) - autor Ferdinand Seibt; nakladatelství Academia, Praha 1996

Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce - autoři František Čapka, Lubomír Slezák, Jaroslav Vaculík; nakladatelství CERM s.r.o., Brno 2005

„Sudety“ pod hákovým křížem - autoři Zdeněk Kural, Zdeněk Radvanovský a spol.; nakladatelství ablis international, Ústí nad Labem 2002

Krnov (Historie a geografie města) - autoři Vladimír Blucha, Ladislav Zapletal; nakladatelství Městský národní výbor v Krnově 1969

Sudety – autor Karel Richter; nakladatelství Fajma, Praha 1994

Odsun Němců z Československa – autor Edvard Beneš; nakladatelství DITA 1996

Odsun Němců z Československa 1945-1947 – autor Tomáš Staněk; nakladatelství

Československá akademie věd společně s nakladatelstvím Naše vojsko 1991

Sudetské osudy – nakladatelství Antikomplex

Proměny sudetské krajiny - nakladatelství Antikomplex

Tento projekt zpracovali:

Daniela Kopečková, 18 let, Gymnázium Krnov, 3. B

Proč jsem se zapojila do této práce: Velmi mě zaujalo téma práce, a proto jsem se rozhodla zapojit se. Také i proto, že žiji v oblasti, kde kdysi Němci žili a následně byli odsunuti. Napadlo mě, že by zde mohlo být mnoho lidí, které bychom mohli zařadit do naší práce. To byly první podněty k mému zapojení. Co mi práce dala: Mnoho zážitků, poznání nových lidí, jejich příběhů, informací, názorů a přátel. Ale hlavně jsem poznala, co je to skupinová práce. Můj názor na česko-německé vztahy: Myslím si, že tyto vztahy nejsou špatné, ale najdou se i takoví, kteří by mohli odporovat. Dle mého názoru nemůže většina lidí za to, co podnikal Hitler. Kladme si však otázky: Proč ho tolik lidí uznávalo? A byli to jen Němci? Mně ani mé rodině Němci nic neudělali, a proto mi nevádí jejich přítomnost v „naší“ zemi. Možná bychom si měli už konečně všichni říci: „Co bylo, to bylo.“ a začít od začátku.

Petr Lapuník, 18 let, Gymnázium Krnov, 3. A

Proč jsem se do této práce zapojil: Zaujalo mě téma tohoto projektu a chtěl jsem se dozvědět něco nového o dějinách Krnova ve 20. století. Co mi práce dala: Naučila mě lépe komunikovat s lidmi a také jim naslouchat. Můj názor na česko-německé vztahy: V poslední době bych řekl, že vztahy mezi námi a našimi západními sousedy se lepší, i když spousta Čechů nemůže přijít Němcům na jméno kvůli problematice Sudet. Ale s naším vstupem do EU a spoluprací s touto zemí vztahy mezi našimi a německými občany směřují k lepšímu.

Veronika Dlouhá, 17 let, Gymnázium Krnov, 3. B

Proč jsem se zapojila do této práce: Když jsem zjistila, že v mém okolí žijí lidé, na jejichž příbězích by se tento projekt dal stavět, neváhala jsem. Co mi práce dala: Zjistila jsem, že se všichni Němci nedají hodnotit jedním měřítkem, že vše není jen černé nebo bílé. Dále jsem

poznala spoustu inteligentních lidí a uvědomila si, jak jsou někteří z nich ochotní pomoci studentům v jejich „bádání“. Také tato práce ještě více upevnila můj kladný vztah k dějinám. Můj názor na česko-německé vztahy: Podle mne jsou různé. Četla jsem mnohé diskuse na toto téma a objevili se v nich ti, kteří Němce zatracují i ti, kteří je brání. Je tedy jasné, že názor lidu není ani zde jednotný. Avšak já si myslím, že česko-německé i německo-české vztahy se vyvíjí stále k lepšímu.

Jan Bezděk, 18 let, Gymnázium Krnov, 3. A

Proč jsem se zapojil do této práce: Když nám paní profesorka nabídla tento projekt, řekl jsem si, že by to mohla být dobrá zkušenost do budoucnosti. A jelikož mě dějepis zajímá už od základní školy, šel jsem do toho společně se spolužáky. Co mi práce dala: Pomohla mi rozšířit vědomosti a rozhled po dějinách krnovských rodilých Němců a je jich osudech. A tomu přikládám největší váhu! Můj názor na česko-německé vztahy: I když jsou na dobré úrovni, stále mě zarazí, že zvláště němečtí politici stále upozorňují na odsun Němců po 2. světové válce a s tím související Benešovy dekrety. Jsem si sice vědom, že pro vytváření lepší budoucnosti je třeba znát minulost, ale stále na ni upozorňovat? To se mi moc nelíbí a myslím si, že to částečně poškozuje tyto vztahy.

Závěr

Jsmo rádi, že čtyři měsíce, které jsme tomuto projektu věnovali, rozhodně nebyly ztrátou času. Nejenže nás práce bavila, ale poskytla nám také mnoho nových vědomostí, zkušeností, známostí, dovedností a informací.

Uvědomili jsme si, že všichni Němci nejsou stejní, že někteří z nich (Horst Kaller) trpěli, byli okradeni, odsunuti a nebylo s nimi dobře zacházeno. Oni přesto nevymazali rodný Krnov ze svého srdce, vrátili se do něj a nyní jsou schopni žít v něm plnohodnotný život bez jakýchkoli předsudků.

Toto naše tvrzení dokládá také skutečnost, že právě na opravu Krnovské synagogy přispěl Česko-německý fond budoucnosti, a zároveň také vyhnaní krnovští Němci přispěli na vytvoření připomínky na oběti holocaustu v lavicích této synagogy, což je velice obdivuhodné a milé.

Poznali jsme také vlastence, bojovníky za český stát i neohrožené vojáky (Vojtěch Levin), kteří se rozhodli neutéci před válkou, ale vstoupit do ní a pomáhat své zemi.

Dopisovali jsme si také s německým mužem (Kurtem Schmidtem), kterému český národ velice ublížil. Přesto byl pan Schmidt schopen pomoci skupince krnovských studentů v jejich „bádání“.

Zaměřili jsme se mimo jiné na židovského muže (Huga Langshura), který se v Krnově těší velmi dobré pověsti, a jehož otec bude ještě velmi dlouho nezapomenutelným fenoménem v Gymnáziu Krnov.

Spolupracovali jsme s českými pamětníky (M. Hruďa, B. Janeček, J. Jebavý), kteří nám velice ochotně povyprávěli o krnovském dění ve dvacátém století.

Zjistili jsme, že dokonce odborníci (L. Čajanová, P. Kuča) jsou velmi ochotní pomoci s prací aktivním studentům, že se v krnovském archivu vyskytuje velké množství zajímavých publikací, které stojí za pozornost, že nemůžeme všechny lidi posuzovat stejným měřítkem, že národnost není rozhodujícím faktorem, že záleží na tom, jaký je člověk uvnitř a ne na tom, jaký má rodokmen.

Měli jsme možnost pracovat v kolektivu, samostatně uvažovat, komunikovat s lidmi a pochopit, že nikdy vás historie nezaujme z knihy tolik, jako když ji studujete prostřednictvím lidu.

Na závěr už schází jen poděkovat těm, bez nichž by se naše práce nemohla snad ani uskutečnit. V první řadě dlužíme velký dík panu Pavlu Kučovi, který nám obstaral kontakty k většině těch, jež jsme do této práce zařadili, paní profesorce Svatavě Stáncové, která nás do soutěže přihlásila a velmi ochotně nám pomohla dát celému projektu jistý řád, pánům Kallerovi, Levinovi, Hrudovi, Schmidtovi, Langshurovi, Jebavému, Janečkovi, Gustému, Dokládaloovi a paní Čajanové za to, že nám ochotně poskytli své životní příběhy, fotografie, listiny či názory na česko-německé stýkání a potýkání ve dvacátém století. Bez nich by naše práce byla pouhou učebnicovou studií.

Tento článek byl uveřejněn na <http://www.cs-magazin.com> v září 2007
Na <http://www.go-east-mission.de> vychází s povolením v listopadu 2009